

Centrum vedecko-technických informácií SR

Lamačská cesta 8/A, 811 04 Bratislava
Tel: +421 2/6925 3102, fax: +421 2/6925 3180
E-mail: cvti@cvtisr.sk
www.cvtisr.sk

Potrebuju vysoké školy strategických partnerov?

prof. RNDr. Ľudovít Molnár, DrSc.

Národný projekt „Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti“
ITMS kód projektu 26110230120
Centrum vedecko-technických informácií SR, Staré Grunty 52, 842 44 Bratislava 4
Tel.: + 421 692 95 340, e-mail: npmotory@cvtisr.sk, www.vysokoskolacidopraxe.sk
IČO: 00151882, DIČ: 2020798395, Bankové spojenie: Štátna pokladnica 7000064743/8180
Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Európska únia
Európsky sociálny fond

Potrebujú vysoké školy strategických partnerov?

Autor: prof. RNDr. Ľudovít Molnár, DrSc.

Abstrakt. Transformácia našej ekonomiky (ale nie len našej) je spojená s *inováciou*, ktorej finančné nároky sú také vysoké, že podniky nie sú schopné zvládnuť ich samé. Preto si hľadajú partnera, v spolupráci s ktorým by mohli zvládnuť potrebnú inováciu. Zvyčajne ide o partnera dostatočne silného, ktorému hovoríme – *strategický*¹.

V transformačnom procese je aj vysokoškolské vzdelávanie, ako aj jeho realizátori – vysoké školy. Už aj preto, lebo sú to práve vysoké školy, ktoré pripravujú ľudské zdroje ako nevyhnutnú podmienku rozvoja ekonomiky každého podniku, a čo viac, vysoké školy sa podieľajú na tvorbe nových vedeckých výsledkov, na ktorých stojí a padá každá inovácia. Ani transformácia vysokoškolského vzdelávania nie je lacná záležitosť. Preto aj vysoké školy hľadajú nové zdroje financovania. Ak je strategický partner “riešením” ekonomických problémov a rozvoja výrobných podnikov, vzniká prirodzená otázka, či by to nemohlo byť riešením aj vysokoškolského vzdelávania a samotných vysokých škôl. A ak áno, aký by to mal byť partner, kto by ním mohol byť, ako by sa takéto partnerstvo realizovalo. Príspevok analyzuje niektoré otázky strategického partnerstva vysokých škôl.

Úvod. Inovácie² sú nevyhnutnou podmienkou obstaratia každého podniku v konkurenčnom trhovom prostredí, či už lokálneho, alebo dokonca globálneho charakteru. Ide o aplikáciu nových myšlienok, zariadení alebo metód do materiálových, technologických, či výrobných procesov. Prinášajú zvýšenú efektivitu či kvalitu, ktorá sa premieta do ceny a lepšej uplatniteľnosti a konkurencieschopnosti na trhu. V ekonomickom trhovom prostredí to môže mať pre podnik fatálne dôsledky – jeho *krach*.

Nie je preto náhoda, že podniky venujú inováciám veľkú pozornosť. Predovšetkým sa usilujú získať najnovšie myšlienky a použiť ich na inováciu svojej činnosti. Nové myšlienky prichádzajú najčastejšie ako výsledky vedecko-výskumnej a vývojovej činnosti. Aj preto je nevyhnutné „prepojenie“ výskumnej a vývojovej činnosti s praxou. Aj preto majú podniky svoju vlastný výskum a vývoj. Aj preto venujú podniky veľkú pozornosť ľudským zdrojom schopným implementovať inovačné procesy, aj preto hľadajú práve takýchto absolventov vysokých škôl.

To je aj v pozadí Národného projektu **Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti**, ktorý vznikol ako reakcia na potrebu lepšie prepojiť vysokoškolské vzdelávanie s potrebami praxe.

Inovácie však nie sú jednoduchou a priamočiarou aktivitou. Podniky si samozrejme uvedomujú potrebu inovácie i hrozby, ak ju robíť nebudú. Inovácia si však vyžaduje

---

¹ <http://knihy.heureka.cz/strategie-partnerstva-ako-fenomen-globalnej-ekonomiky/galerie/>

² <http://podnikanieainovacie.euin.org/>

kompetentných ľudí, relevantné technológie a potrebný finančný kapitál. A to sú často pre mnohé podniky nesplniteľné podmienky.

Ak podnik nie je schopný sám realizovať potrebné inovácie, hľadá si partnera. Práve toho sme boli svedkami pri transformácii našej ekonomiky. Viacerým podnikom hrozil krach, ak nenájdu dostatočne silného partnera, ktorému sa zvykne hovoriť *strategický*. Ide o partnera, ktorý prinesie „know how“, teda nové myšlienky, technológie, kompetentné ľudské zdroje, a, čo sa najčastejšie uvádza, potrebné financie. No a nemalý význam majú aj nové trhy, teda priestor, kde sa produkty z inovácie „speňažia“.

Nutnosť inovácie vo vzdelávaní. Ak sú inovácie nevyhnutnou podmienkou obstaratia podniku v konkurenčnom trhovom prostredí, či už lokálneho alebo dokonca globálneho charakteru, nemôže sa im vyhnúť ani vzdelávanie, ba dokonca celý vzdelávací systém. Hlavne nie v súčasnosti, keď sme svedkami exponenciálneho nárastu nových poznatkov. A tak sa inovuje obsah jednotlivých predmetov i celých študijných programov. No inovuje sa aj celý proces vzdelávania a bokom nemôžu zostať ani samotné vysoké školy.

Ale pred vzdelávaním stoja ešte aj nové výzvy. Vidieť to aj z aktivít takých svetových organizácií ako OSN, či jej špecializovanej organizácie UNESCO, predovšetkým z dokumentov „*Rethinking Education. Towards a global common good?*“³, ako aj „*Incheon Declaration*“ „*Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all*“ z World Education Forum 2015⁴.

Inovácie a vysoké školy. Vysoké školy majú v kontexte inovácií osobitné postavenie. Ved' sú to práve vysoké školy, ktoré vo svojej výskumnej činnosti produkujú nové myšlienky, technológie a nové metódy riešenia problémov. Ved' sú to práve vysoké školy, ktoré vo svojej vzdelávacej činnosti produkujú ľudské zdroje vybavené najnovšími znalosťami a schopnosťami, ako nevyhnutnej podmienky každej inovácie. Vzniká však prirodzená otázka, *ako je to s inováciou samotných vysokých škôl?* Majú na vlastnú inováciu dosť nových myšlienok, kompetentných ľudských zdrojov, ale „hlavne“ dosť potrebných finančných zdrojov? Nepotrebujú aj vysoké školy strategického partnera? Nie je náhodou „pod slnkom najväčšia tma“? Nesúvisí náhodou súčasná kritika kvality vysokých škôl práve s ich inováciou a potrebou strategického partnera? A ak ho potrebujú, kto by nim mohol byť? Ale vyslovím ešte hrozivejšiu myšlienku: *nehrozí vysokým školám, ktoré nerealizujú inovácie, krach?*

A ako je to s našim *vzdelávacím systémom*, ktorého sú vysoké školy súčasťou? Ako je to s jeho inováciou? Má dosť nových myšlienok? Dosť kompetentných ľudí a dosť finančných prostriedkov? Nehrozí, Pane Bože, aj jemu kolaps?

---

³ © UNESCO 2015, ISBN 978-92-3-100088-1. This publication is available in Open Access under the Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) license (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). By using the content of this publication, the users accept to be bound by the terms of use of the UNESCO Open Access Repository (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-cbysa-en>)

⁴ <http://en.unesco.org/world-education-forum-2015/incheon-declaration>

Otázok je viac, než som si sám položil, keď som premýšľal nad danou problematikou. A čo viac, mám až príliš veľa praktických skúseností z manažovania katedry, fakúlt i univerzity. Mám praktické skúsenosti s výstavbou novej budovy fakulty. Pokúsim sa ich využiť na hľadanie odpovedí na položené otázky.

Hľadanie odpovedí na uvedené (a podobné) otázky nie je jednoduché a na viaceré otázky existuje hneď niekoľko odpovedí. Viaceré, vcelku prijateľné, odpovede by mali (ako to zvyčajne býva) „dôvetok“, ktorý začína „ale“. Pritom stará múdrosť hovorí, že *všetko čo je uvedené pred „ale“ je „nanič“ a môžeme na to zabudnúť*. Takže sa pokúsme hľadať odpovede bez „ale“.

Nekvalita vs. kvalita. Napriek kritike nekvality vysokoškolského vzdelávania i samotných vysokých škôl, môžem „upokojiť“ čitateľov, že žiadny krach vzdelávacieho systému, ani vysokým školám nehrozí. Nevieť, či je to „dobrá správa“. Zrejme nie sú, napriek kritike, naše vysoké školy až také zlé. Možno všetky úspešne inovujú svoje procesy, alebo možno ani inovácie nepotrebujú. Nakoniec vysoké školy sa ku kvalite vzdelávania „hlásia“. Vidieť to aj zo záujmu vysokých škôl o projekt OECD „AHELO“⁵, do ktorého sa prihlásilo 19 našich vysokých škôl⁶.

Čo je však „zaujímavé“, že sa veľká pozornosť venuje *nekvalite*. V médiách máme oveľa viac informácií o „nekvalite“ tej a tej, alebo na tej a na tej, vysokej škole, ako o kvalite alebo kvalitnej vysokej škole.

V poslednom období sa veľa hovorí o prebiehajúcej komplexnej akreditácii vysokých škôl⁷. A v týchto dňoch máme už aj prvé výsledky. Z médií sa možno dozvedieť, ktorým vysokým školám hrozí penalizácia. V strede pozornosti je „nekvalita“ a penalizácia – nie krach! A aj to iba „hrozba“. Dostanú jeden rok na to, aby sa „zlepšili“, aby splnili *minimálne kritériá!* Ale ani potom nie je isté, či vôbec penalizované budú.

Nevieť, či niekto vyhodnotil náklady spojené s komplexnou akreditáciou všetkých vysokých škôl. Koľko ľudí bolo na každej fakulte zapojených do prípravy potrebných podkladov! Koľko času museli tejto práci venovať (namiesto svojej základnej povinnosti výskumu a vzdelávaniu)! Aké množstvo práce musela vykonať Akreditačná komisia spolu so svojimi pracovnými skupinami. Pre daňového poplatníka by bolo určite zaujímavé, koľko sme zaplatili za to, že sme zistili, ktoré vysoké školy nesplňujú *minimálne podmienky* na svoje zaradenie. Nevieť, či by niečo podobné bolo možné v inom segmente ekonomiky.

Mrzí ma, že rovnakú pozornosť nevenujeme kvalite. Že rovnaký mediálny priestor nedostala kvalita, kvalitné vysoké školy, kvalitné výskumné či vzdelávacie výsledky. Nakoniec je všeobecne známe, že zlepšenie kvality vzdelávacieho systému a vysokých škôl nie algoritmickejší problém a že na riešenie takýchto problémov sa najčastejšie používa metóda známa ako „best practice“, teda využívanie najlepších skúseností. A kde ich chceme hľadať ak nie u tých najlepších?!

---

⁵ <http://www.oecd.org/site/ahelo/>

⁶ <https://www.portalvs.sk/sk/aktuality/aktualita/do-projektu-hodnotenia-kvality-vysokoskolskeho-vzdelavania-ahelo-sa-prihlasilo-19-slovenskych-vysokych-skol>

⁷ <https://www.minedu.sk/komplexna-akreditacia-cinnosti-2015/>

Určite by si aj naše najlepšie vysoké školy zaslúžili zvýšenú pozornosť.

Prax ako záchranca kvality vzdelávania? Vysoké školy nie sú kritizované iba za vysokú nezamestnanosť svojich absolventov. Kritizované sú aj za to, že svojich absolventov nedostatočne pripravujú pre prax, že podniky sú nútené absolventov vysokých škôl ešte dovzdelávať, aby sa mohli zaradiť do pracovného pomeru. Vysoké školy tento názor nezdieľajú a o danom probléme sa stále diskutuje. Nie je preto prekvapením, že sa tejto problematike venuje aj národný projekt **Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti**, v rámci ktorého sa organizovala konferencia „**Ako efektívne prepájať vysokoškolské vzdelávanie s potrebami zamestnávateľov**“, ktorá sa uskutočnila v Bratislave dňa **12. februára 2015** pod záštitou Juraja Draxlera, ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR. Mal som česť sa jej zúčastniť, ba dokonca v diskusii vystúpiť. Bol som prekvapený, ba priam zaskočený, jednotlivými vystúpeniami. Ako „jednoducho“ sa dá zlepšiť kvalita vysokoškolského vzdelávania! Stačí ho obohatiť praxou! Dokonca som počul od jedného zamestnávateľa, že by to malo byť až 40% času štúdia!

Zneistil som. O čom sa to tu hovorí? Čo rozumejú pod pojmom *prax*. Každý, kto čo len semester študoval v zahraničí sa „chválil“, že aj on absolvoval prax. Čo to my na tých našich vysokých školách robíme, načo chodíme na svetové konferencie, načo máme medzinárodnú spoluprácu, spoločné medzinárodné projekty, keď „nevieme“ ako sa organizuje vzdelávanie na vysokých školách v zahraničí. Bol som taký zaskočený, že som sa najprv opýtal môjho priateľa Googla, čo to tá *prax* je. Odporučil mi mne už známy lexikón slovenského jazyka⁸, ktorý uvádza:

prax -e ž.

1. cieľavedomá činnosť človeka, ktorá mení skutočnosť; aplikácia teórie v živote, op. teória: *spojenie teórie a praxe; uplatňovať poznatky v praxi*
2. bežný spôsob konania, postup: *prax pri vybavovaní žiadostí*
3. činnosť v istom odbore s cieľom pripraviť sa na prácu: ísť na prax do výrobného podniku; *pedagogická prax poslucháčov*
4. činnosť v istom odbore vôbec: *podmienkou prijatia je dvojročná prax; školská, lekárska prax*
5. zručnosť, zbehosť, skúsenosť: *mať, získať prax v niečom*

- *taká je prax*, tak je to zaužívané.

Teda nič nové, neznáme. Nielenže to poznáme, ale to aj „v praxi“ používame!

Človek sa neprestáva diviť, priamo žasnúť. Odkiaľ prišla táto „znalosť“ našich spolupracovníkov z praxe o vysokoškolskom vzdelávacom procese. Ved' sú to väčšinou naši absolventi, viacerí sú členmi našich vedeckých rád, komisií pre štátne skúšky a obhajoby záverečných prác, konzultanti projektov i záverečných prác. Napadá mi dokonca i ich prísaha pri preberaní diplomu, že budú so svojou Alma Mater udržiavať kontakt a ak ho udržiavajú s ktoroukoľvek z hore uvedených činností, musia predsa vedieť, že *kvalitné univerzity a vysoké*

---

⁸ <http://www.slex.sk/index.asp>

školy nie sú odtrhnuté od potrieb spoločnosti, dokonca nielen lokálnej, ale ani globálnej. Ospravedlňujem sa vopred za to, čo idem povedať, ale tieto návrhy, ktoré máme dávno zabudované v našich kurikulumách, nás urážajú.

V tomto kontexte by som chcel zdôrazniť, že **vysokoškolské vzdelávania principiálne nemožno redukovať iba na prípravu pre prax!** Ambíciou, ale aj zodpovednosťou vysokých škôl je v oblasti vzdelávania pripravovať absolventov nielen pre uplatnenie sa na existujúcom trhu práce, ale pripravovať absolventov, ktorí budú schopní existujúcu spoločnosť ďalej rozvíjať, a to nielen doma, ale v celom globálnom svete. Pripravovať absolventov, ktorí budú schopní pružne reagovať na zrýchľujúce sa zmeny, nárast nových informácií a znalostí, inovovať existujúce materiálne, technologické, výrobné, ale aj spoločenské procesy, ale aj svoje vlastné znalosti a zručnosti – *učiť sa*⁹.

Ak by vysoké školy pripravovali „iba“ pre existujúcu prax, tak pri inovačnom cykle mnohých oblastí, ktorý je 3 – 4 roky (napríklad IT), a spätnej väzbe vo vzdelávaní, ktorá je minimálne 3 roky (prvý stupeň vysokoškolského štúdia) by znalosti a zručnosti absolventov boli už neaktuálne! Práve orientácia na principiálne znalosti a zručnosti a schopnosť učiť sa, umožňujú absolventom nielen uplatniť sa na súčasnom trhu práce, ale pružne a adekvátne reagovať na všetky inovačné procesy. Spoločnosť je nevyhnutné rozvíjať nielen v existujúcich podnikoch či inštitúciách, ale aj vytvárať nové, *inovatívne* odvetvia, ktoré vytvoria prirodzenú konkurenciu existujúcim inštitúciám a z toho prameniace zvyšovanie efektivity a zlepšovanie kvality života jednotlivca i celej spoločnosti.

Som spoluzakladateľ fakulty – FIIT STU V Bratislave¹⁰, ktorá ponúka študijné programy, ktoré majú medzinárodnú akreditáciu realizovanú IET (Institute of Engineering and Technology so sídlom v Londýne), máme nulovú nezamestnanosť absolventov, naši absolventi majú najvyššie finančné ocenenia. Bolo by to možné, keby naše vzdelávanie nebolo „kvalitné“? Pritom máme čo zlepšovať, a aj to permanentne robíme, ale máme aj veľké problémy, podobne ako viaceré iné vysoké školy.

Pokiaľ ide o potrebu praxe vo vysokoškolskom vzdelávaní, veľmi dobre to vystihuje názov už spomínanej konferencie „Ako efektívne prepájať vysokoškolské vzdelávanie s potrebami zamestnávateľov“. Nejde to bez dobrej spolupráce s potenciálnymi zamestnávateľmi našich absolventov. Formy sú rôzne. Od poradného zboru, konzultácií, stáží, členstve v radách školy a fakúlt, vybraných prednáškach v priamom pedagogickom procese i mimo neho, atď. Žiadna „formálna“ prax! Samozrejme nie je to rovnaké pre všetky študijné programy.

Máme však aj iné skúsenosti s „praxou“ našich študentov. Vysoké percento našich študentov je zamestnaných už počas štúdia. Mnohí pokračujú v tomto zamestnaní po ukončení štúdia. Títo zamestnávatelia sa určite nestážujú, že naši študenti nie sú pripravení pre prax. O našej „spokojnosti“ sa to vždy nedá povedať.

Kvalitné školy, či fakulty, uprednostňujú inú „prax“, prax spojenú s ich druhou hlavnou činnosťou – *výskumom*. Tam majú študenti možnosť „prakticky“ uplatniť svoje získané

⁹ <http://www.unesco.org/new/en/education/networks/global-networks/aspnet/about-us/strategy/the-four-pillars-of-learning/>

¹⁰ <http://www.fiit.stuba.sk/>

znalosti a zručnosti, konfrontovať ich s najnovšími výsledkami vo svete. Samozrejme, že sa vyžadujú špičkové znalosti a schopnosti. Môžeme sa pochváliť, že máme dobré skúsenosti s takouto formou „praxe“ a nest'ážujeme sa, že študenti nie sú na takúto prax dostatočne pripravení. Ich výsledky svedčia o tom, že majú vynikajúce znalosti a schopnosti a že ich dokážu použiť na riešenie výskumných problémov a dosiahnuté výsledky prezentovať na medzinárodnej úrovni.

Máme skúsenosti aj s „praxou“ študentov vo vlastnej firme. Na trhu práce neponúkajú svoje znalosti a schopnosti, ale *nimi vytvorené produkty, či služby*.

Preto mi dovoľte iba konštatovať, že v súlade s lexikónom slovenského jazyka „taká je u nás na FIIT STU Bratislava prax, tak je to zaužívané“¹¹.

Ani vo vzdelávaní nezabúdajme na vlastnú históriu. Doma nikto nie je prorokom, hovorí stará múdrosť. Aj v úsilí po zlepšení kvality vysokoškolského vzdelávania sa často „pozeráme“ do zahraničia. Určite to nie je zlý postup. Pravda, vždy treba mať na mysli, že „čokoľvek“ chceme použiť „doma“ na danej vysokej škole, treba to interpretovať v danom prostredí, prispôbiť to lokálnym podmienkam. Chcem však upozorniť na to, že aj doma máme dosť dobrých príkladov a nemali by sme na ne zabúdať, už aj preto, že „domáce“ myšlienky a skúsenosti sa ľahšie prispôbia našim podmienkam.

Je tu však ešte špeciálny prípad „domácich“ myšlienok a skúseností, na ktorý, žiaľ, až veľmi často zabúdame. Pred tromi rokmi sme oslavovali (mohli / mali sme aj viac oslavovať, lebo bolo „čo“) *štvrt' tisícročie vysokoškolského technického vzdelávania*. Nevie, koľko našich ľudí vie, kedy a kde bola založená prvá, v dnešnej terminológii, vysoká škola technická. Často dávam túto otázku pri príhovoroch k študentom a musím s poľutovaním konštatovať, že počet „znalých“ nie je veľký. Nie veľa našich ľudí vie, že už v roku 1762 cisárovná Mária Terézia založila na našom území v Banskej Štiavnici slávnú **Banskú Akadémiu**¹². Že bola kvalitná a slávna sa ľahko možno presvedčiť aj teraz. Ešte aj teraz možno vidieť jej vplyv na ekonomiku regiónu i kvalitu života jeho obyvateľov. Keď už na ňu zabúdajú „bežní“ ľudia, nemali by to robiť tí, ktorí sa snažia zlepšiť kvalitu našich vysokých škôl.

Štúdium na Banskej akadémii bolo bezplatné. Podmienkou prijatia na štúdium bol vek 18 rokov, absolvovanie gymnázia a prax – najprv jednoročná a od roku 1797 dvojročná. Špecifickosť technickej vysokej školy sa prejavila aj v tom, že prax sa vyžadovala aj od absolventov „klasickej“ univerzity. Dĺžka štúdia bola stanovená na tri roky. Vyučovacím jazykom bola až do r. 1867 nemčina. Každý študent, bez ohľadu na svoj pôvod, a teda zrejme bez ohľadu na svoju finančnú situáciu, dostával počas štúdia štipendium. Školské a laboratórne potreby a pomôcky dostali poslucháči zdarma, neplatilo sa ani za prednášky. Študenti boli nielen z Habsburskej monarchie, ale aj z iných krajín Európy.

Prax bola povinná aj na konci štúdia. Po trojročnom štúdiu na škole, nasledovala ročná prax v baniach, hutách alebo v mincovni. Po splnení praktickej úlohy priamo vo výrobe bolo udelené absolventovi absolutorium.

---

¹¹ <http://www.fiit.stuba.sk/>

¹² <http://www.banskastiavnica.sk/o-meste/historicka-galeria/akademia-skoly.html>

Prax teda nie je vo vzdelávaní nič nové. Vráťme sa však k celkovej inovácii.

Podmienky na inováciu vzdelávania a vysokých škôl. Ak teda inováciu potrebujú aj vysoké školy, jej realizácia si vyžaduje nové myšlienky, technológie, kompetentné ľudské zdroje a čo sa najčastejšie uvádza, potrebné financie. O nové myšlienky nie je na vysokých školách núdza. Moderné vysoké školy sú *otvorené*, sprístupňujú svoje myšlienky a postupy a prijímajú nové myšlienky nielen z „vnútra“ vysokej školy, ale z celého „globálneho sveta vysokoškolského vzdelávania“. A keďže „všetko je na webe“, vysoké školy sú dostatočne oboznámené čo sa v danom smere deje vo svete.

K realizácii inovácie potrebujú ešte *kompetentné ľudské zdroje a financie*. Tu už taká priaznivá situácia nie je. Tu už máme ďaleko od spokojnosti. Tu je „kameň úrazu“ inovácie vysokých škôl. Aj keď situácia nie je rovnaká na všetkých vysokých školách, fakultách, či dokonca na študijných odboroch, nikde nie je situácia „dobrá“, skôr možno povedať, že je „zlá alebo ešte horšia“. Najviac skúseností a znalostí mám s *technickými vysokými školami*, predovšetkým s tými, zameranými na *informačné a komunikačné technológie*. A tam je situácia s kompetentnými ľudskými zdrojmi skutočne zlá. Pritom ide o odbor, ktorý ovplyvňuje mnohé ďalšie odbory a má veľký vplyv na celú ekonomiku. Navyše, ide o odbor, ktorý sa veľmi rýchlo rozvíja, kde technologický inovačný cyklus je veľmi krátky, zrovnateľný s dĺžkou štúdia, a preto aj inovácia vzdelávania je priamo nevyhnutná. A s istým zadost'učinením môžem konštatovať, že sa aj robí. A úspešne!

Nie je to preto náhoda, že o absolventov fakúlt zameraných na IKT je najvyšší záujem zo strany zamestnávateľov, že tieto fakulty majú v podstate nulovú nezamestnanosť svojich absolventov a ich absolventi sú aj najvyššie platení. Ak sa pozrieme na stránku „Lepšie školy“¹³ vidíme, že prvé 3 fakulty s najvyššími platmi svojich absolventov sú „informatické“.

Tabuľka č. 1: Fakulty s najvyššími platmi absolventov

Škola	Fakulta	Skutočný príjem	Veľkosť vzorky	Poradie
Slovenská technická univerzita v Bratislave	Fakulta informatiky a informačných technológií	1714 €	766	1
Slovenská technická univerzita v Bratislave	Fakulta elektrotechniky a informatiky	1511 €	2003	2
Univerzita Komenského v Bratislave	Fakulta matematiky, fyziky a informatiky	1422 €	1037	3

Zastavím sa pri Fakulte informatiky informačných technológií, STU v Bratislave. Tú najlepšie poznám. Som jej spoluzakladateľ a dve funkčné obdobia som bol jej dekanom. Samozrejme, že ma takéto výsledky tešia a nemajte mi to za zlé, som na to priamo hrdý! Veď to všetkých pracovníkov fakulty stálo a stojí nemálo úsilia. Nie je to „samozrejmé“ a nie je to ani náhoda.

¹³ <http://www.lepsieskoly.sk/rebricky/>

Aj na FIIT STU potrebujeme na inovácie kompetentné ľudské zdroje. A získať a udržať ich na fakulte je viac ako náročná úloha, na hranici uskutočniteľnosti. Obávam sa, že ak sa podmienky nezmenia, je to dlhodobou neudržateľný problém, ktorý môže mať katastrofálne dôsledky nielen pre fakultu, ale pre celý, tak dôležitý a vyzdvihovalý IT sektor. Pozrime sa na ďalšie štatistiky. Na web stránke „nášho“ ministerstva¹⁴ možno nájsť údaje týkajúce sa priemerných plátov na STU Bratislava, TU Košice a na Slovensku v roku 2013 (posledne dostupná správa), a porovnajme ich s hore uvedenými plátmi absolventov infromatických fakúlt týchto univerzít:

Tabuľka č. 2: Porovnanie priemerných plátov za rok 2013

Priemerný plat za rok 2013	STU	TUKE	SR
docenta	1 569,30 €	1 562,60 €	1 425,42 €
odborného asistenta	1 122,50 €	1 124,30 €	1 051,09 €
	FIIT	FEI	FEI
absolventa	1714 €	1511 €	1197 €

Najkritickejšia je situácia na „najúspešnejšej“ fakulte, na FIIT STU: absolventi FIIT STU majú vyšší skutočný príjem ako je priemerný plat docentov ich Alma mater. Je len prirodzené, že profesia vysokoškolského učiteľa na infromatických fakultách nie je atraktívna. Získať na post vysokoškolského učiteľa kvalitného (najlepšie najkvalitnejšieho) absolventa si vyžaduje veľké úsilie, komunikačné a manažérske majstrovstvo. A potom ho treba na fakulte udržať. A on sám musí tvrdo pracovať vedecky a pedagogicky, ak sa chce za nejakých 10 rokov habilitovať a dosiahnuť plat, ktorý mohol dostať hneď po absolvovaní štúdia, keby nezostal na škole.

Ešte dramatickejšia je situácia v kategórii profesorov.

Dosiahnuť za uvedeného stavu kvalitnú vedu a vzdelávanie na infromatických fakultách je dlhodobou neudržateľné. Pochopiteľne, že vedenia týchto fakúlt hľadajú ďalšie finančné zdroje, ale ako vidieť, rozdiel je tak veľký, že nie sú schopné ho preklenúť. A bez kvalitných a kompetentných ľudských zdrojov, nie sú možné nielen inovácie, ale ani udržanie existujúceho stavu! A to pred infromatickými fakultami stoja nové výzvy ako v oblasti vedy, tak v oblasti vzdelávania, kde sa požadujú také počty absolventov, ktoré za súčasného stavu tieto fakulty nie sú schopné pripraviť.

Vysoké školy teda tiež potrebujú „strategických partnerov“. Snáď najvypuklejšie je to na infromatických fakultách. Strategický partner by mal doniesť kompetentné ľudské zdroje a finančné prostriedky. Fakulty by potrebovali kompetentné ľudské zdroje schopné kvalitnej vedeckej činnosti, najlepšie na úrovni už spomínaných profesorov, docentov alebo aspoň s vedeckou hodnotou PhD. Takýto strategický partner, ktorý by mal aj kompetentné ľudské zdroje a aj dostatok financií, v podstate u nás nie je, aj keď „prax“ by mohla v tomto smere pomôcť. Ak bude prax chcieť kvalitných absolventov z oblasti IKT, bude sa musieť na ich prípravu podieľať v podstatne výraznejšou mierou ako doteraz.

¹⁴ <https://www.minedu.sk/vyrocne-spravy-o-stave-vysokeho-skolstva/>

Zostáva ešte jedna alternatíva: nežiadať od strategického partnera aj kompetentné ľudské zdroje a aj financie, ale „IBA“ financie. To by mohlo „otvoriť“ priestor na získanie kompetentných ľudských zdrojov. To by mohlo vytvoriť zrovnateľné finančné podmienky so zahraničím, a tak aj možnosť získať kompetentné ľudské zdroje so zahraničia.

Rektor STU V Bratislave prof. Ing. Robert Redhammer, PhD. svojho času uviedol na svojom Facebooku časť rozhovoru s generálnym riaditeľom DG RTD Európskej komisie pánom Robertom Janom Smitsom, ktorý apeloval na potrebu inovácie vysokých škôl na Slovensku (ale aj v iných „nových členoch EU“) v záujme zlepšenia ich kvality a „konkurencieschopnosti“ pri uchádzaní sa o projekty EU. Podľa pána Smitsa sa:

1. Vysoké školy musia otvoriť. Konkurzy na pozície učiteľov a výskumníkov musia byť otvorené v medzinárodnom rozmere.
2. Odmeňovanie musí byť diferencované. Najlepší na školách musia byť platení na európskej úrovni, aby najlepší zo zahraničia mali záujem pôsobiť na našich školách.
3. Fokusovať sa na najvážnejšie oblasti potrebné pre priemysel, vytvárať výskumno-vývojové centrá.

Nemyslím si, že to bolo pre rektora STU, ale aj mnohých iných, ktorým „leží kvalita vysokých škôl na srdci“, niečo nové. Aj rektor STU hneď reagoval, že to má drobnejšie háčiky - *uvolniť financie a predpisy*. To by si pochopiteľne vyžadovalo zmeny v súčasnej metodike financovania vysokých škôl, ako aj zmeny v zákone o vysokých školách.

Strategický partner vysokých škôl. Súčasný stav vysokých škôl ukazuje, že aj vysoké školy potrebujú inováciu, že aj vysoké školy potrebujú partnerov s novými myšlienkami, kompetentnými ľudskými zdrojmi, ale predovšetkým s nevyhnutnými financiami. Určite by bolo najlepšie a najjednoduchšie, keby sa aj pre vysoké školy našli takýto strategický partneri. Pri všetkej skromnosti a bez účasti svetových konzultačných spoločností, ktorým by sme za takúto službu zaplatili nemalé finančné prostriedky, si dovoľím povedať, že takýto partner u nás nie je.

Na druhej strane sa ukazuje, že problém strategického partnera *nie je neriešiteľný!* Ak je to pravda, tak je to pre celý vysokoškolský vzdelávací priestor, ale čo je možno najdôležitejšie, aj pre prax, dobrá správa.

Prvou a základnou podmienkou je, aby „*sme to chceli*“. Aby to chcel parlament, vláda, „naše“ ministerstvo, vysoké školy, prax i samotní študenti. Chceme to? V poslednom období som viackrát zdôrazňoval, že kvalitu vzdelávania vlastne nikto nechce. Preto sa nedivte, že kladiem túto podmienku ako prvú a základnú. Hovorí sa, že „*kde je vôľa, tam je aj cesta*“.

Áká je teda cesta? Generálny riaditeľ DG RTD Európskej komisie hovorí, že vysoké školy sa musia „otvoriť“. Ja však tvrdím, že moderné vysoké školy sú „otvorené“ o čom sa možno ľahko presvedčiť ako v pedagogickej, tak výskumnej činnosti. Ak v niečom nie sú otvorené, tak sú to financie a predpisy. Ak by sme „všetci“ chceli riešiť problém kvality vysokých škôl, tak predpisy máme vo „vlastných rukách“, tak by sme ich mohli aj zmeniť?

Aj po prípadnej zmene „predpisov“, zostáva jeden veľký problém: *financie*. Predpokladať, že tento problém vyrieši „za nás všetkých“ štát z daňových poplatkov, je ilúziou! Keď si pozrieme správu Asociácie Európskych Univerzít (EUA)¹⁵, ľahko zistíme, že patríme medzi krajiny, ktorých príspevok na vysokoškolské vzdelávanie za posledné obdobie (2008 – 2014) nerástol, dokonca aj u nás sme zaznamenali pokles.

Tabuľka č. 3: Financovanie vysokoškolského vzdelávania z verejných zdrojov v rokoch 2008 – 2014

Položka	Význam	Zdroj	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Financovanie z verejných zdrojov Celkovo (€)	Celkové financovanie z verejných zdrojov poskytnuté inštitúciám ministerstvom zodpovedným za verejné zdroje, bez EU fondov	Slovenská rektorská konferencia	437,939,000	456,127,000	446,912,000	432,247,000	447,167,000	443,424,063	442,296,981
Celkové financovanie z verejných zdrojov ako percento HDP	Celkové financovanie definované rovnako ako v predchádzajúcom riadku, ako percento HDP v trhových cenách	Eurostat (pre HDP v trhových cenách)	0,68%	0,73%	0,68%	0,63%	0,63%	0,61%	Neudané
Inflácia	HICP (Harmonizované indexy spotrebiteľských cien) inflácia ako ročný priemer zmeny	Eurostat	3,9%	0,9%	0,7%	4,1%	3,7%	1,5%	-0,1%
Počty študentov	Celkový počet študentov prijatých na verejné a štátne vysoké školy v SR	Slovenská rektorská konferencia	194,992	187,664	179,658	172,993	164,938	204,724	192,851

Aj percento z HDP na vysoké školy zaznamenal bez EÚ fondov pokles¹⁶.

Tabuľka č. 4: Financovanie vysokých škôl z HDP, bez EÚ fondov v EÚ - vývoj financovania z verejných finančných zdrojov medzi rokmi 2013 a 2014

Vývoj 2013 - 2014	Krajina/systém	
	Zmena reflektujúca infláciu (výpočet zahrňujúci predbežnú infláciu 2014)	Nominálna zmena (nereflektujúca infláciu)
10% nárast a viac	Portugalsko	Portugalsko
Medzi 5% a 10% nárastom	Poľsko	Poľsko a Nórsko
Medzi 1% a 5% nárastom	Belgicko (fr), Maďarsko, Island, Nórsko, Švédsko	Belgicko (fr), Maďarsko, Island, Holandsko, Švédsko
Stabilný (od -1% po +1%)	Rakúsko, Česká republika, Taliansko, Holandsko	Rakúsko, Chorvátsko, Česká republika, Taliansko, Slovensko, Slovinsko
Medzi 1% a 5% Poklesom	Chorvátsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko	Španielsko

¹⁵ http://www.eua.be/News/14-10-10/EUA_2014_Public_Funding_Observatory_outlines_trends_in_public_funding_to_universities_in_Europe.aspx

¹⁶ <http://www.eua.be/resources/fundingtool/download/SK.pdf>

Medzi 5% a 10% poklesom	Írsko, Litva	Írsko, Litva
Pokles prevyšujúci 10%	Grécko, Veľká Británia	Grécko, Veľká Británia

Pozn.: Zvýraznené sú krajiny so systémom, ktorý mení kategóriu, keď sa berie do úvahy inflácia.

Teraz by sa mohlo zdať, že stačí zvýšiť množstvo a zmeniť pravidlá financovania vysokých škôl a situácia bude vyriešená. Ale nie je to pravda. Ak skutočne chceme zlepšiť kvalitu, treba nevyhnutne zmeniť aj *kvalitu ľudských zdrojov*. A to je dlhodobý proces! Ale aj „plošné“ zvýšenie financovanie vysokých škôl na úroveň zrovnateľnú čo len s priemerom EÚ je v krátkom čase nereálne. Čo by sa však, súběžne so zvyšovaním financovania vysokých škôl, dalo zmeniť sú „predpisy“, ktoré by *výrazným spôsobom podporovali kvalitu*. Aby sme prestali hovoriť o nekvalite, ale venovali pozornosť a skutočnú podporu kvalite.

Nereálne je tiež očakávať, že potrebné finančné zdroje budú iba zo štátnych zdrojov. Je nevyhnutné mobilizovať verejné i súkromné zdroje.

Zvýšenú pozornosť treba venovať aj preferencii vybraných študijných odborov a hľadiska potrieb rozvoja spoločnosti.

Záver. Vysoké školy potrebujú zlepšiť svoju kvalitu, inovovať svoje činnosti analogicky ako to robia podniky v ekonomickej sfére. Ani inovácia vysokých škôl nie je „zadarmo“ a aj vysoké školy potrebujú „partnera“, ktorý by im pomohol finančne, kompetentnými ľudskými zdrojmi, či novými myšlienkami¹⁷. Pri všetkých problémoch, ktoré naše vysoké školy majú, treba povedať, že sú „otvorené“, že čerpajú nielen zo svojich znalostných zdrojov, ale zo zdrojov celého globálneho akademického sveta. Túto oblasť preto možno považovať za jednu z ich *silných stránok*. Naopak, kompetentné ľudské zdroje a potrebný finančný kapitál sú ich *slabé stránky*. Ak napriek tomu viaceré univerzity a vysoké školy dokážu ponúkať kvalitné vzdelávanie a štatistiky ukazujú, že to skutočne dokážu, a to len vďaka skvelému manažmentu, entuziazmu a pedagogickému majstrovstvu svojich pracovníkov. Aj preto som svojho času parafrázoval nášho známeho básnika Andreja Sládkoviča¹⁸ a tvrdil „Nehaňte univerzity naše“. Ale ani tento skvelý manažment a entuziazmus a pedagogické majstrovstvo našich najlepších vysokých škôl nedokáže odstrániť tieto slabé miesta, ba dokonca sa bojím, že pre viaceré študijné programy prejdú slabé miesta „stavu ohrozenia“ svojej existencie. Dôvod je jednoduchý: *množstvo a pravidlá pridelovania finančných prostriedkov na vysoké školy je nedostatočné!*¹⁹

Ak skutočne chceme kvalitné vzdelávanie a kvalitné vysoké školy, je nevyhnutné:

1. O kvalite nielen hovoriť, ale musí byť *prioritou* všetkých zainteresovaných, treba ju *skutočne chcieť*.
2. Treba si uvedomiť, že kvalita nie je *zadarmo*. Ak ju skutočne chceme, treba na ňu vyčleniť zodpovedajúce finančné prostriedky.

¹⁷ <http://kredo.reformy-msmt.cz/detaily-projektu>

¹⁸ <http://www.pre-slovensko.sk/literarne-okienko/andrej-slackovic-nehante-lud-moj.php>

¹⁹ <http://www.eua.be/resources/fundingtool/download/SK.pdf>

3. Na kvalitu treba mobilizovať verejné i súkromné zdroje. Nemožno sa spoliehať iba na zdroje daňových poplatníkov, ale svoj diel spoluúčasti musí prevziať aj súkromný sektor, ba dokonca i jednotlivci.
4. Aj pri uvedenej mobilizácii financií je nevyhnutná nelineárna podpora, s výrazným akcentom na kvalitu. Lineárna „plošná“ podpora je nielen nereálna, ale nie je ani motivujúca.
5. Fenomén nemožnosti a nereálnosti „plošnej“ podpory treba uplatniť aj v oblasti potrebnosti študijných odborov.

Vysoké školy sú snád' najčastejšie kritizované z uplatniteľnosti / neuplatniteľnosti ich absolventov na trhu práce. Nezamestnanosť absolventov vysokých škôl je určite nedobrym dôsledkom nekvality vzdelávania, ale nie je to „najhoršie“. Najhoršie je, že máme málo **kvalitných absolventov vysokých škôl s najnovšími znalosťami zo svojho odboru, ktorí sú nevyhnutnou podmienkou ekonomického i kultúrneho rozvoja spoločnosti, že aj z tohto veľkého počtu nám mnohí odchádzajú do zahraničia, pretože doma nenájdu dostatočné uplatnenie alebo ocenenie.**

Jedným zo sľubných signálov na zlepšenie danej situácie je určite aj národný projekt **Vysoké školy ako motory rozvoja vedomostnej spoločnosti**. Už len vytvorenie a spustenie „národného“ projektu svedčí o tom, že o danom probléme nielen „hovoríme“, ale podnikáme reálne kroky na jeho riešenie. Je však nevyhnutné, aby sme v tomto trende pokračovali.